

Eldsjäl, folkbildare och dansforskare

Om Henry Sjöberg och hans liv med dansen

Bert Persson

UNDER ANDRA HALVAN AV 1900-talet genomgick folkdansmiljön i Sverige genomgripande förändringar. En av de drivande personerna bakom detta, och som kom att påverka många, var Henry Sjöberg (1928–2004). De områden som Henry medverkade till att utveckla var: forskning, dokumentation, pedagogik, utbildning och folkdansens sceniska gestaltning. Tittar man tillbaka på Henrys gärning kan man se hur dessa områden hänger ihop och blir en naturlig utveckling av hans intresse av att veta mer om folkdans. Redan 1946 tog Henry upp frågan om den repertoar som användes i folkdanslaget. Det var under en kurs för SGU:s folkdanslag i Sverige.¹ Han tog även upp frågan 1948 på en kurs anordnad av Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur. Frågan väckte ingen respons utan möttes endast av oförstående.²

Den första frågan som Henry engagerade sig i var: Vad är folkdans? Det som gjorde att Henry började undra över detta, var mötet med gamla människor i Södermanland. Under 1950- och 60-talen kom han i kontakt med människor som berättade för honom vad de dansade i sin ungdom. Här mötte Henry för första gången en helt annan repertoar än den som de dansade i folkdanslagen vid den tiden.

Personlig bakgrund

Henry Sjöberg började dansa folkdans 1942, 14 år gammal, i IOGT:s folkdanslag i Södertälje. Efter militärtjänsten blev Henry instruktör i folkdanslaget och dessutom medlem i distriktsstyrelsen för IOGT i Södermanland med särskilt ansvar för dansen.³ Tack vare sin position som distriktsansvarig för dansen inom IOGT åkte Henry runt till de olika folkdanslagen i Södermanland för att lära dem nya danser från Gröna boken. I samband med ett sådant besök skrevs en artikel i lokaltidningen, som sedan ledde fram till att Henry fick tips om ett par bröder i Gryts socken som kunde berätta om hur man dansade förr.⁴

1952 begav sig Henry ned till Gryt och träffade tre personer hos bröderna Lars och Oskar Karlsson, som berättade för honom om vad de dansade när de var unga. För Henry kom detta möte att ha en avgörande betydelse för

1. SGU står för Svensk Godtemplarungdom.

2. Sjöberg 1995 s. 121.

3. Sjöberg, Henry (1993?).

4. Sjöberg, Henry (1993?).

hans framtida inriktning vad det gäller folkdans. Henry var ledare för IOGT:s folkdanslag i Södertälje och var kunnig i den repertoar, de så kallade Gröna boken-danserna, som förekom i folkdanslagen i Sverige. När han nu mötte människor som kunde berätta om sin ungdoms danser, så blev han väldigt frågande. Han kände inte igen något av det de talade om och visade. I hans anteckningar från det första mötet med tre personer hemma hos bröderna Karlsson i Gryt framgår det att han är väldigt undrande. Besöket väcker frågor och han skriver bland annat »jag tror dom skojar bara«. ⁵ Henry skriver:

»Jag vet inte om dom kanske försöker lura mig. Det dom visade har jag aldrig sett förut [...] Jag vet inte riktigt vad jag ska tro.« ⁶ Detta möte skapade många frågor. Henrys nyfikenhet var väckt och man förstår att han ville veta mera: »Jag tror jag ska försöka träffa flera sådana här människor.« ⁷

Vid ett samtal jag hade med Henry och hans fru Iréne 2003, ⁸ berättade de att Henry var så frågande inför det han hade mött, att han inte visste vad han skulle tro och vad han skulle göra med det han fått veta. Det medförde att han från början inte ens talade med Iréne om vad han upplevt.

Henry började resa runt i Södermanland och intervjuar gamla människor och fick därigenom kontakt med en helt annan repertoar av danser än de danser som man dansade i folkdanslaget. Henrys möte med dessa människor ledde fram till att han började läsa de böcker han kunde hitta som berörde dans. Redan vid 1940-talets mitt hade Henry lyssnat på ett föredrag där Tobias Norlind talat om dans och efter det skaffade han sig Norlinds bok *Dansens historia*. Genom sina studier av vad andra skrivit fick han sina misstankar bekräftade, de svenska folkdanserna var inte »folkliga». ⁹ Henry började skriva artiklar om dans. Till att börja med publicerades dessa i nykterhetsrörelsens tidningar, men från och med 1963 även i folkdansrörelsens tidning *Hembygden*. I nummer 5–6 1963 publicerade han en artikel med rubriken *Vad är folkdans?* ¹⁰

Folkdans – folklig dans

Henry drev frågan att man borde skilja på de komponerade danser man dansade i folkdanslaget från danser med en bakgrund i folklig tradition. Han tog då upp en idé som lanserades 1927 av Ernst Klein, ¹¹ som innebar att danser med en förankring i traditionen skulle kallas *folklig dans*. Henry skrev artiklar och höll föredrag där han propagerade för distinktionen mellan folkdans och folklig dans. I flera artiklar tog han upp olika »folkdanser» och utredde deras bakgrund och tillkomst. Han avfärdade även många av de föreställningar som fanns om flera av danserna och visade på att de är senare tiders tankekonstruktioner. ¹² Redan i artiklarna under 1960-talets första hälft kan vi se det som var utmärkande för Henry, en vilja att se till samband och helheter och tanken om att den svenska kulturen ingår i ett större europeiskt sammanhang.

Upptecknaren och förmedlaren Henry Sjöberg

Mötet med personerna hemma hos bröderna Karlsson i Gryt blev alltså starten för Henrys upptecknings- och dokumentationsarbete. Han började resa runt i Södermanland, dels på egen hand och dels tillsammans med ordföranden

5. Minnesanteckningar från besök hos bröderna Karlsson i augusti 1952.

6. Minnesanteckningar från besök hos bröderna Karlsson i augusti 1952.

7. Minnesanteckningar från besök hos bröderna Karlsson i augusti 1952.

8. Samtal hemma hos Henry och Iréne Sjöberg 2003-05-02.

9. Sjöberg 1989 s. 1.

10. Sjöberg 1989 s. 1.

11. Klein 1927.

12. Sjöberg 1989.

i Södermanlands spelmansförbund, Arne Blomberg.¹³ Vid det första mötet med »traditionsbärare« var det framför allt slängpolskan som ägnades mycken uppmärksamhet, men de personer han träffade då nämnde och beskrev även andra dansformer. Henry träffade sedan flera människor som kunde visa och berätta mer om såväl slängpolska som andra dansformer. Den mest intensiva uppteckningsperioden var under 1950-talet och början av 1960-talet.¹⁴ Vid dessa möten med traditionsbärare förde Henry anteckningar som han sedan sammanställde och kommenterade när han kom hem.¹⁵ Anteckningarna är väldigt personliga och i dem kan man även läsa Henrys tankar och reaktioner på det de gamla berättar. Vid den här tiden hade Henry inte någon tanke på några vetenskapliga ambitioner.¹⁶ De dansformer Henry träffade på vid sina uppteckningsresor är slängpolska och andra polskeformer, till exempel hamburska, samt engelskor och gammaldanser.

Henry började även söka material om danser och folkliv från Södermanland i olika arkiv. Bland annat fick han av Nils Dencker uppmaningen att studera Gustaf Ericssons material.¹⁷ Under sin tid som sekreterare i Södermanlands spelmansförbund såg Henry till att förbundet kopierade allt material om Södermanland som han hittade i olika arkiv. Det gjorde att Henry vid olika tillfällen kunde kombinera sina egna uppteckningar med arkivmaterial. Detta skedde bland annat vid en kurs i långdanser som ägde rum i maj 1974. Till kursen sammanställde Henry ett underlag för grupparbete där han fört samman uppgifter om långdans från Nordiska museets arkiv, Gustaf Ericssons material och egna uppteckningar.

När det gällde att sprida kunskaper om de danser Henry tecknat upp så hade han en helt annorlunda inställning än den som var vanlig i folkdansrörelsen. Henry var inte intresserad att skriva detaljerade dansbeskrivningar enligt det mönster som var rådande i Svenska Ungdomsringen, där man till exempel beskriver polskorna takt del för takt del. Henry hade träffat många personer som beskrivit och dansat slängpolska för honom, och i princip gjorde inget par eller person lika. Han fick se att det fanns variationer i en enda dansform. Det här var något han ville lyfta fram som ett ideal. När Henry bestämde sig för att plocka fram sina anteckningar om slängpolska så var en av hans intentioner att förmedla den variation på dansen som han mötte på 1950- och 1960-talen.¹⁸ På 1970-talet började de unga spelmännen i Södermanland, Småland och Östergötland att fundera på hur musiken hade låtit i äldre tider. Detta medförde att slängpolskespelet förändrades och nu fanns det musik som passade till den slängpolska Henry mött i sitt uppteckningsarbete. Tiden var nu mogen för att ta upp och lära ut slängpolskan. Istället för att skriva ned en beskrivning av dansen så samlade Henry en grupp på totalt 10 personer, fem par, varav jag var en. Under ett år arbetade vi med hans anteckningar och minnen. Det resulterade i att vi kom fram till lite olika sätt att dansa slängpolska. Efter ett års arbete med att rekonstruera slängpolska hade vi en kurs för intresserade hösten 1975 som pågick två helger. Det som var nytt med denna kurs var att vi ägnade oss åt en enda dansform i fyra dagar och att det parallellt med danskursen även var en spelkurs.

En anledning till att Henry inte ville göra en dansbeskrivning av slängpolskan var, som han skriver själv:

13. Henry var sekreterare i Södermanlands spelmansförbund 1968–1983.

14. Sjöberg 1995 s. 128.

15. Grogarn Sol 2001 s. 13, Sjöberg 1995.

16. Henry hade inte heller någon formell forskarutbildning.

17. Metallarbetaren Gustaf Ericsson (1820–1894) var en hängiven upptecknare som skrev mycket om språk, dans, musik m. m. i sin sörmländska hembygd. Hans material finns bl. a. på ULMA i Uppsala och i Nordiska museets arkiv. Läs om Gustaf Ericsson t. ex. i *Sörmlandslåten* 3/1970 och 2/1977.

18. Om arbetet med rekonstruktionen om den Sörmländska slängpolska går att läsa i skriften *I Henry Sjöbergs anda*.

Efter att ha dansat aktivt ett helt liv har jag funnit att den bästa dansen har funnits utanför föreningarna. Där kan ett individuellt dansande få utvecklas och dansen blir fri. Inom organisationerna blir dansen mer låst och det får till följd att en hel del av dansglädjen försvinner.¹⁹

Detta var något som Henry hela tiden påpekade när vi jobbade med rekonstruktionen och där han också gav oss friheten att tolka hans anteckningar. Mycket av arbetet handlade om att gemensamt diskutera olika sätt att tolka hans ord och där var allas tolkning lika viktiga. Jag upplevde aldrig att Henry menade att han hade tolkningsföreträde.

Under sina resor i Södermanland hade Henry träffat på andra polskeformer än slängpolska. När det gällde det som kallas hamburska valde han att fokusera endast på två olika former: »Av hamburska till exempel tog jag bara upp två former – en med lyft och en med nig – som jag ansåg vara grundläggande, och inte en för varje socken.«²⁰ Anledningen till detta är att Henry valde att se mer till likheter än till olikheter mellan olika sätt att dansa hamburska.

Henry var en stark motståndare till detaljrika dansbeskrivningar, men har ändå valt att i olika sammanhang göra dansbeskrivningar som publicerades. Man kan hitta dessa dansbeskrivningar i de studiecirkelmateriel han sammanställde och i *Sörmlandslåten*, Södermanlands spelmansförbunds medlemstidning.²¹ Under 1970-talet var Henry redaktör för tidningen och under några år gjorde man temanummer om de olika dansformer som funnits i Södermanland. Upplägget på temanumren var så att Henry skrev om dansernas historia och beskrivningar av sörmländska varianter. Arne Blomberg, ordförande i förbundet, skrev om musiken och rytmiken och så fanns ett antal melodier publicerade.

Andra principer i förmedlandet av dans som var viktiga för Henry var att utgå från det enkla och att all utläring skulle ske till musik så att man som kursdeltagare redan från allra första början förstod kopplingen mellan musiken och dansen. I många folkdanslag var det i regel så att man lärde ut genom att räkna och när alla förstod och kunde så la man till musiken.

Arkivet för folklig dans

1963 fick Henry kontakt med Jan Ling som arbetade på Musikhistoriska museet i Stockholm. Henry samlade en grupp intresserade och började gå igenom museets samlingar av dansmaterial.²² Det ledde fram till att man 1965 grundade *Arkivet för folklig dans*. Från början var målsättningen för Arkivet att samla och bearbeta material om den folkliga dansen och att sprida kunskap om den i Sverige.²³ Bland annat så gav man ut små häften om olika danser.²⁴ 1976 flyttade Arkivet över till Dansmuseet och i samband med det så inrättades en personlig forskartjänst för Henry på Dansmuseet.²⁵ I och med den tjänsten kunde Henry sluta sitt arbete som kamrer och ägna sig åt dansen på heltid. Nu startade Henry en mer omfattande dokumentationsverksamhet. Ett av de första projekten var att dokumentera och filma kadriljdansandet i Fäilleberga.²⁶ Till det projektet lyckades han utverka statliga medel.

19. Sjöberg 1995.

20. Grogarn Sol 2001 s. 24.

21. Vissa nummer av *Sörmlandslåten* har digitaliserats och finns att tillgå på nätet, <http://www.sormlandsmusikarkiv.se>

22. Sjöberg (1993?) och intervju 1999.

23. Intervju 1999.

24. Av den serie skrifter som planerades till tio blev det endast två. Den första tog upp *Treparsdans* och den andra *Balladdansen*.

25. Henrys forskartjänst hade statlig finansiering. Någon ny forskartjänst har inte tillsatts efter att Henry slutade.

26. I Fäilleberga i Skåne fanns en grupp människor som dansade kadrilj i tradition och som uppmärksammats av Börje Wallin, som Henry hade mycket kontakt med.

Ernst Klein hade varit en inspirationskälla för Henry och intresset för Klein gjorde att Henry började söka efter de filmer Klein hade spelat in på 1920-talet. Sökandet ledde till ett förråd ute i Bro, utanför Stockholm, där han hittade de gamla nitratfilmerna. Henry såg till att filmerna överfördes till VHS. Klein hade gjort en dokumentation av bland annat Huppleken i Dala-Floda. Denna film inspirerade Henry till att göra en ny dokumentation i Dala-Floda. Han besökte platsen och talade med folk på orten och fick också möjlighet att tala med personer som varit närvarande vid Kleins filmning. Andra stora dokumentationsprojekt var filmningen av danserna i *Svenska folkdanser* (Gröna boken) och landskapsdokumentationerna. Vid filmningen av danserna i Gröna boken tog han hjälp av Maud »Moppe« Karlsson och Örjansringen i Stockholm. Moppe hade varit distriktsdansledare i Stockholm och var elev till en av Ungdomsringens förgrundsgestalter, Gustav Karlsson. Dokumentationen resulterade i åtta videoband med de danser som är beskrivna i *Svenska folkdanser* (Gröna boken).

Landskapsdokumentationer

Under den stora folkmusikvågen under 1970-talet hade intresset för att söka efter danser ökat markant. Det hade lett fram till att en mängd nya danser tecknades upp och gavs ut, ofta landskapsvis. Henry initierade då ett arbete, där han antingen själv åkte iväg och filmade eller stödde inspelningar ekonomiskt, antingen genom Arkivet för folklig dans eller Samarbetsnämnden för folklig dans.²⁷ På filmerna dansar folkdansare, ofta under ledning av den eller de personer som varit ansvariga för uppteckningarna. Filmningarna sker ofta i samarbete med lokala aktörer, till exempel Smålands musikarkiv vid filmningen av *Danser från Småland* och Hälsinglands distrikt av Svenska Ungdomsringen vid filmningen av *Danser från Hälsingland*. Vid filmningen av *Danser från Södermanland* dokumenterades i huvudsak de danser Henry tecknat upp, men även några danser som är hämtade från Gustaf Ericssons material. Vid dessa tre filmningar var Henry producent. Ekonomiskt stöd för filmning utgick till Upplands distrikt av Svenska Ungdomsringen för bygdekultur för att dokumentera *Folkliga danser från Uppland*.²⁸

I arbetet på Dansmuseet och Arkivet för Folklig dans bedrev Henry ett målmedvetet arbete för att bygga upp ett bibliotek och filmarkiv.²⁹ Arkivet blev även en samlingspunkt och ett kunskapscentrum för många folkdansare, inte bara i Sverige. Henry bedrev en omfattande kursverksamhet, under många år i samarbete med Lilian Karina.

Nordisk förening för folkdansforskning (NFF) och europeiska samarbeten

Henry hade med tiden lärt känna dansforskare från de övriga nordiska länderna och 1977 var han med och grundade *Nordisk förening för folkdansforskning*. I föreningen möts forskare, både akademiska och så kallade amatörforskare, men även andra som är intresserade av vad forskningen kan erbjuda. Här möts man kring gemensamma nordiska projekt. Ett av de första var »Rekkedanser« = *Linjedanser*.³⁰ 1981 tog man initiativ till ett stort och omfattande projekt om gammaldansen i Norden. I projektet gjorde man

27. Samarbetsnämnden för folklig dans är ett samarbetsorgan för olika aktörer inom folkdansområdet i Sverige och som Henry var en av initiativtagarna till. Läs mer om starten av nämnden i Persson 2011.

28. Observera att dessa filmers titlar inte per definition har sin motsvarighet i publikationer med dansbeskrivningar från nämnda landskap. (Red. anm.)

29. Allt detta material finns nu på Visarkivet, en del av Statens Musikverk, sedan Arkivet flyttat från Dansmuseet.

30. 1979.

en historisk genomgång av begreppet gammaldans och hur dansformerna kom till de olika nordiska länderna. Man tittade på tidigare forskning och i projektet ingick även ett omfattande fältarbete.³¹

Nästa stora projekt med NFF, där Henry tog en aktiv del, var arbetet med att typologisera folkdansen i Norden. Utgångspunkten för arbetet var att man i varje nordiskt land skulle gå igenom de danser som publicerats. Man ville dels göra en analys utifrån ett danshistoriskt perspektiv och dels utifrån en formanlys. Arbetet resulterade i en skrift som kom ut 1997: *Nordisk Folkedanstypologi. En systematisk katalog över publicerade nordiska folkedanser.*

Förutom samarbete med sina nordiska kollegor så hade Henry även kontakt med dansforskare ute i Europa, framför allt med forskare i Östeuropa. Detta förmodligen beroende på intresset för polskans historia och att det är länder med en stark pardanstadition. Ett resultat av detta samarbete var den stora pardanskonferens Henry arrangerade i Stockholm 1980.³² På konferensen deltog forskare från Sverige, Norge, Danmark, Finland, Ungern, Tjeckoslovakien, Polen och Östtyskland. De olika inläggen i konferensen publicerades i en tjock konferensrapport: *Der ältere Paartanz in Europa.*

Utbildning och studiecirkelverksamhet

I mitten på 1960-talet utreddes frågan om dans skulle kunna vara ett studiecirkelämne. Efter att Ungdomsringens förslag på studiehundledning underkänts, gick frågan till Henry. Tillsammans med Rolf Heineman utformade han en studiehundledning som antogs och 1969 ett kompendium, för Brevskolans räkning, som var tänkt som kurslitteratur på studiecirkel. I detta mycket omfattande kompendium finns en Arbetsplan för forskningscirkel i Folklig dans, av den framgår det att forskning i detta fall handlar om dokumentation av dans.³³ Detta kompendium ansågs för omfattande för att användas som studiecirkelmateriel så det omarbetades och gavs sedan ut av Brevskolan i tre häften: *Folklig dans 1. Medeltida dansformer*,³⁴ *Folklig dans 2. 1600- och 1700-talens dansformer*³⁵ och *Folklig dans 3. 1800-talets pardanser*.³⁶ En av skillnaderna jämfört med kompendiet är att de långa citaten från tidigare forskare försvinner. Materialet omarbetas ännu en gång och 1977 kommer *Folkets danser*.

Under 1970-talet sker en stark ökning av studiecirkel i folklig dans. Henry tar en aktiv del i utbildningen av studiecirkelledare, ofta i samarbete med Lilian Karina. Karinas del i deras arbete rörde träning av kroppen. De åker landet runt och därigenom får deras tankar och idéer en stor spridning.

Henry var en mycket inspirerande lärare som brann av stark lust att förmedla sina kunskaper och en vilja att göra skillnad, att utveckla folkdansen och höja dansens status i Sverige. En väg för att nå detta var välutbildade och professionella danslärare i folkdans. 1969 fick Henry för första gången kontakt med Statens Dansskola³⁷ och Lilian Karina. De bedrev ett ihärdigt lobbyarbete för folkdansen som ledde fram till att folkdansare under 1970-talet bereddes möjligheter att studera på skolan.³⁸ Henry låg även bakom initiativet till att starta en ettårig folkhögskolekurs med folkdans. Den första omgången genomfördes på Tollare folkhögskola 1979, men flyttades efter det året över till Väddö folkhögskola. Sen några år tillbaka finns kursen i Tobo på Erik Sahlströminstitutet.

31. *Gammaldans i Norden*, 1988. Varje land sökte upp två platser där man dokumenterade vad och hur man dansade under begreppet gammaldans. I bearbetningen av det insamlade materialet ingick det att göra en formanlys, genomgång av terminologi och en typologi för 1800-talets pardanser.

32. Arkivet för folklig dans var arrangör, eller medarrangör, för ett flertal konferenser och seminarier, framför allt under 1970- och 1980-tal.

33. Kompendiet tar upp de dansformer som förekommit i Sverige, med start i de medeltida dansformerna. I kompendiet finns såväl uppteckningar och beskrivningar av folklig dans i Sverige som dansbeskrivningar på modedanser från samma epoker. Tidigare dansforskning tas upp och kompendiet innehåller också olika dansövningar.

34. U. å.

35. 1972.

36. U. å.

37. Som senare fick högskolestatus och blev Danshögskolan, numera Dans och Cirkushögskolan.

38. Se Persson 2011.

Som en del av intresset för utbildning fanns det starka intresset och nyfikenheten på pedagogik och metodik. Henry var kritisk till hur man lärde ut dans i folkdanslagen. Han menade att bristen på kunskap gjorde att man saknade tillräckligt bra och fungerande metoder.

I början av 1970-talet samlade Henry en grupp människor som tillsammans med honom jobbade fram en metod för gammaldanserna. Arbetet började med en analys av vad man egentligen gör i de olika dansformerna. Utifrån den analysen så undersöktes vad danserna har gemensamt och hur man skulle kunna bygga en metod där man utnyttjar likheterna istället för att fokusera på skillnaderna. Arbetet resulterade i en skrift som kom ut 1972, *Folkdanser del 1. 1800-talets pardanser, beskrivningar och instruktionsmetodik*. Att se vad danserna har för likheter och vad de har gemensamt är något som går igen i hela Henrys gärning. Detta var en inställning som kontrasterade starkt mot den rådande inställningen i folkdansmiljön. Där var man mer upptagen av att fokusera på skillnaderna mellan olika danser.

Folkdans på scen

En annan väg att sprida kunskap och väcka intresse för folkdansen var att utveckla folkdansen som ett sceniskt uttryck. Henry menade att folkdanslagens traditionella uppvisningar inte räckte till. Genom sin fru Irénes teaterintresse kom de att sätta upp alternativa folkdansföreställningar och redan 1958 gjorde han sin första helaftonsföreställning.³⁹ Det som är nytt är att danserna sätts in i en kontext. Under åren fram till 1976 genomfördes ett antal olika föreställningar med olika grupper.

1976 startade Henry tillsammans med Lilian Karina Svensk Folkdans Ensemble. De lyckades få statliga medel och beslutet blev våldsamt omdiskuterat i folkdansvärlden. Gruppen bildades av dansare från folkdanslaget Västbergaringen och studenter från Danshögskolan. Tanken med ensemblen var att presentera folkdans och folklig dans och upplysa om vår svenska danstradition, ett sätt för Henry att sprida den kunskap om folkdansens olika uttryck som hans efterforskningar kommit fram till. När vi i dag ser tillbaka på ensemblens första år kan man tycka att föreställningarna var något av föreläsningar med illustrationer. Varje dansnummer presenterades med en förklaring av dansernas historia. En förklaring till detta kanske man kan finna i att ensemblen presenterade en helt ny repertoar, en repertoar som skilde sig från det man var van att se folkdanslagen presentera, och Henrys starka koppling till folkbildning.

Arvet efter Henry Sjöberg

Jag tror att ingen gick opåverkad från ett möte med Henry Sjöberg. Antingen blev man glad, nyfiken och beredd på att kämpa för en förändrad syn på vad folkdans kan vara, eller så blev man provocerad och arg för att han »förkastade« det man trodde på. Men vad är då det bestående arvet efter Henry?

Grunden i Henrys arbete med folkdans bottenar i viljan att veta och förstå. Genom att sätta sig in i vad andra dansforskare har skrivit och sätta det i relation till sina egna erfarenheter som dansare och upptecknare har det

39. Grogarn Sol 2001 s. 22.

drivit honom till att utforska och systematisera. Detta har lett till att han samlat intresserade människor för att söka mer kunskap. Han skapade Arkivet för folklig dans och var med och grundade Nordisk förening för folkdansforskning. Men kunskaper är till för att spridas och därför var han också en ivrig aktör när det gällde metodutveckling, att se till att folkdansen får bra och professionella utbildningsvägar och att kunskapen om folkdansen sprids utanför de egna leden genom professionella dansföreställningar. Jag skulle vilja hävda att det som har haft störst betydelse och som lever vidare och har utvecklats är grundinställningen till vad folkdans är.

Genom sitt uppteckningsarbete och samarbete med olika dansforskare i Sverige, Norden och Europa har Henry placerat den svenska danskulturen i en europeisk kontext och visat på att den också är en europeisk danskultur. Han trodde inte på idén att dansen uppstått i »den svenska myllan«. Genom detta har han också ifrågasatt olika »myter« om olika dansformer. Henry såg dansen som ett personligt uttryck mer än som representant för en viss bygd. Det viktiga var inte att veta och göra exakt som en beskrivning. För Henry var en beskrivning en utgångspunkt som man gärna fick ge en personlig tolkning. Han såg folkdansen i första hand som en riktigt social dansform och betraktade det som dansens styrka.⁴⁰ Han drar paralleller med den moderna dansen, foxtrot, en dansform som han var väl förtrogen med sedan unga år. Det förhållningssätt, som enligt Henrys mening, rådde på en danskväll med modern dans, ville han överföra till folkdansen. Där menade han att man ägnade sig åt att dansa i princip en enda dansform hela kvällen, och att det inte fanns behov av en mängd olika danser.⁴¹ Henry menade att man i föreningsverksamheten var mer fokuserad på att ständigt lära sig nya danser.

Bert Persson (född 1948), är en av de personer som gått i Henry Sjöbergs spår. Sen slutet av 1960-talet gick han kurser för Henry och deltog i rekonstruktionsarbetet med den sörmländska slängpolskan. 1981 efterträdde han Henry Sjöberg som lärare på Danshögskolan. Bert har varit verksam som danspedagog, dansare och koreograf.

Källor och litteratur

Litteratur

Der ältere Paartanz in Europa. Konferenzbericht, 1980. Arkivet för folklig dans/Dansmuseet, Stockholm.

Folkdanser 1. 1800-talets pardanser, beskrivningar och instruktionsmetodik, 1972. Statens Dansskola/Arbetsgruppen för Svensk Folkdans, Stockholm.

Folklig dans 1. Medeltida dansformer. Stockholm: Brevskolan. U. å.

Folklig dans 2. 1600- och 1700-talens dansformer, 1972. Stockholm: Brevskolan.

Folklig dans 3. 1800-talets pardanser. Stockholm: Brevskolan.

Gammaldans i Norden. Rapport frå forskningsprojektet. Komparativ anlyse av ein folkeleg dansegenre i utvalde nordiske samfunn, 1988.

Trondheim: Nordisk forening for folkedansforskning.

Grogarn Sol, Åsa, 2001. *Dansmästare Henry Sjöberg. Sambandet mellan en människas engagemang och en rörelses utveckling*. Göteborg.

40. Grogarn Sol s. 29.

41. Grogarn Sol s. 28.

- I Henry Sjöbergs anda. 31/10 2003, Henry Sjöberg 75 år. För folkdansen i Sverige, 2003. Samarbetsnämnden för folklig dans, Stockholm.
- Klein, Ernst, 1927. »Folkdans och folklig dans«. I: *Hävd och hembygd*. Norrköping.
- Nordisk Folkedanstypologi. En systematisk katalog över publicerade nordiska folkedanser*, 1997. Trondheim: Nordisk forening for folkedansforskning och Rådet for folkemusikk og folkedans.
- Norlind, Tobias, 1941. *Dansens historia. Med särskild hänsyn till dansen i Sverige*. Stockholm: Nordisk rotogravyr.
- Persson, Bert, 2011. »Nationaldans – folkdans – folklig dans – folkdans«. I: *Danspedagogik! Ursprung, uttryck och unika minnen*. Stockholm: Dans och Cirkushögskolan.
- »Rekkedanser« = *Linjedanser: slutrapport*, 1979. Nordisk forening for folkedansforskning.
- Sjöberg, Henry, 1989. *Artiklar under 25 år, ett urval*. Samarbetsnämnden för folklig dans, Stockholm.
- Sjöberg, Henry, 1995. »Berättelsen om huru ett besök förändrade en ungs liv eller Det började i Gryt ...« I: *Bernts bok. En vänbok till Bernt Olsson*. Salvia: Eskilstuna.
- Sjöberg, Henry & Etzler, Anita, 1977. *Folkets danser*. Stockholm: Brevskolan.
- Sjöberg, Henry m. fl., 1969. *Folkdans*. Stockholm: Brevskolan.
- Sjöberg, Henry, 1963. »Vad är folkdans?« I: *Hembygden* nr 5–6 1963. *Sörmlandslåten*. Medlemstidning för Södermanlands spelmansförbund.

Otryckta källor

- Sjöberg, Henry. *Här har du mitt liv*. Opublicerad artikel, ev. från 1993. I Bert Perssons ägo.
- Sjöberg, Henry, 1952. *Minnesanteckningar från besök hos bröderna Lars och Oskar Karlsson augusti 1952*. I Bert Perssons ägo. Finns också på Visarkivet.

Intervjuer

- Intervju med Henry Sjöberg 1999-11-29. Intervjuare Åke Sjöndin. I Bert Perssons ägo.
- Intervju med Henry och Iréne Sjöberg 2003-05-02. Intervjuare Bert Persson. I Bert Perssons ägo.

Förteckning över källmaterial och publikationer

Tryckta källor

- Almén, Bo & Sjöberg, Henry, 1984. *Nöjeslivet i Motala 1905–1920*. Stockholm: Arkivet för folklig dans.
- Balladdansen*. Arkivet för folklig dans, Stockholm. U. å.
- Der ältere Paartanz in Europa. Konferenzbericht*, 1980. Arkivet för folklig dans/Dansmuseet, Stockholm.
- Folkdanser 1. 1800-talets pardanser, beskrivningar och instruktionsmetodik*, 1972. Statens Dansskola/Arbetsgruppen för Svensk Folkdans, Stockholm.
- Folklig dans 1. Medeltida dansformer*. Stockholm: Brevskolan. U.å.

- Folklig dans 1. Arvet från medeltiden.* 1973. Stockholm: Brevskolan. (Första upplagan utgavs under rubriken *Folklig dans 1. Medeltida dansformer.*)
- Folklig dans 2. 1600- och 1700-talens dansformer,* 1972. Stockholm: Brevskolan.
- Folklig dans 3. 1800-talets pardanser.* Stockholm: Brevskolan.
- Sjöberg, Henry, 1963. »Vad är folkdans?« I: *Hembygden* nr 5–6 1963.
- Sjöberg, Henry m. fl., 1969. *Folkdans.* Stockholm: Brevskolan.
- Sjöberg, Henry, 1982. *Gammaldans. Metodik, historik och beskrivningar.* Vällingby: Terpsichore. (Reviderad utgåva.)
- Sjöberg, Henry, 1989. *Artiklar under 25 år, ett urval.* Samarbetsnämnden för folklig dans, Stockholm.
- Sjöberg, Henry, 1993. »Dansen i svensk folklig tradition«. I: Hjort, Madeleine (red.), *Dans i världen.* Stockholm: Carlssons förlag.
- Sjöberg, Henry, 1995. »Berättelsen om huru ett besök förändrade en ungs mans liv eller Det började i Gryt ...« I: *Bernts bok. En vänbok till Bernt Olsson.* Salvia: Eskilstuna.
- Sjöberg, Henry, 2005. *Dans i lustgården. Folklig dans under fyra århundraden.* Nyköping: Sörmlands museums förlag.
- Sjöberg, Henry & Etzler, Anita, 1977. *Folkets danser.* Stockholm: Brevskolan. *Sörmlandslåten.* Medlemstidning för Södermanlands spelmansförbund. (Artiklar under ett flertal år.)
- Treparsdansen.* Arkivet för folklig dans, Stockholm. U. å.

Källmaterial

Uppteckningar och annat material finns på Visarkivet, Stockholm. Där finns också allt material som producerades och samlades in under Henrys tid som anställd på Arkivet för folklig dans.